Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXIX № 14 (3477) Варшава, 7 квітня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Анни Вінницької

Конвент самоврядної співпраці «Польща – Україна» у Білому Борі. с. 2

Нагорода Іванові Піку за громадську активність. с. 3

Шевченкове свято: 210-та річниця. с. 8

ISSN 027-8254
14
9 770027 825245

eprasa.pl f2d75ab836

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

Конвент самоврядної співпраці «Польща – Україна» у Білому Борі

Сприяння взаємодії між органами місцевого самоврядування Польщі та України, взаємний обмін досвідом, реалізація спільних проєктів у сфері молодіжного, культурного та освітнього обміну й створення умов для генерування фінансових ресурсів для цієї співпраці – це основні напрями діяльності Конвенту самоврядної співпраці «Польща – Україна», які у 2010 році стали підвалинами його заснування.

Саме бажання підтримати українську місцеву владу в адаптації до європейських стандартів спонукало до створення Конвенту 14 років тому. З огляду на це основною його метою є надання допомоги та підтримки його членам для розвитку співробітництва з органами місцевого самоврядування України в дусі взаємної вигоди, включно з можливістю використовувати підтримку з боку Європейського Союзу. Однак після початку повномасштабної війни в Україні Конвент надає допомогу насамперед українській державі, за що самоврядникам подякував присутній на зустрічі консул України в Ґданську Олександр Плодистий.

– Конвент самоврядної співпраці «Польща – Україна» реалізацією різних проєктів довів свою ефективність, а коли в час війни з'явилися нові потреби, він дуже швидко перемкнувся на допомогу. Тому ми надзвичайно вдячні за цю самоорганізацію і за те, що Конвент допомагав приймати дітей із матерями, допомагав їм у вирішенні нагальних потреб, відправляв допомогу в Україну. Зараз, коли ми говоримо, у дорозі до України черговий вантаж із гуманітарною допомогою вартістю понад 100 тисяч злотих, – підкреслив консул Олександр Плодистий.

Під час Конвенту за допомогу в забезпеченні потреб української держави було відзначено низку осіб та установ. Від імені управління Західнопоморського воєводства на знак визнання заслуг перед західним Помор'ям почесні відзнаки Західнопоморського грифона вручено Івоні Марцішак – заступниці голови гуртка ОУП в Старґарді, Павлу Палчинському – голові гуртка ОУП у Старґарді, Дороті Джевєцькій – директорці українського ліцею в Білому Борі та товариству «Майстерня» в Кошаліні. Нагороджені зворушливо дякували й закликали надалі підтримувати Україну. Водночас вони підкреслили, що отримана нагорода – це відзнака для всіх волонтерів, які кожного дня допомагають українській державі, котра воює з агресором.

– Так складається, що в роботі Конвенту беру участь із самого початку й вважаю, що він відіграє дуже важливу роль. Польські самоврядні органи мають надзвичайно великий досвід, який можуть передати своїм українським колегам. А у нинішній час, коли потрібно думати вже про відбудову України, саме самоврядні органи, котрі співпрацюють із різними підприємствами, можуть

eprasa.pl f2d75ab836

зробити значний внесок у відновлення країни. Я переконаний, що ті відчуття, які товаришували полякам у перші місяці війни, тобто велика емпатія, будуть відчутними і в час відбудови переможної, але зруйнованої України, – наголосив почесний консул України в Щеціні Генрик Колодій.

До Білого Бору Конвент завітав на запрошення його члена – білобірського бургомістра Павла Міколаєвського.

– Я мав щастя ввести Білий Бір у ряди членів Конвенту багато років тому і вважаю, що бути серед 26 органів місцевого самоврядування – це неоціненна справа, бо ми навчаємо наших українських колег досвіду, який здобуваємо вже понад 30 років. Отож це дуже відповідальне завдання. А нині не можемо піддатися втомі від допомоги Україні, мусимо надати їй нових обертів та думати про те, як можна допомогти у відбудові чи побудові нових структур сучасної української держави, хоча б на основі досвіду Білого Бору, – наголосив Павел Міколаєвський. Саме завдяки участі в Конвенті Білий Бір має сьогодні нового партнера в Україні – Білу Криницю поблизу Рівного.

Допомогти Україні не лише у боротьбі з російськими окупантами, але й у майбутній відбудові країни та адаптації реалій до європейських стандартів на місцевому рівні – це завдання, яке сьогодні бере на себе Конвент. Зараз до його складу входить 26 органів місцевого самоврядування з усієї Польщі, а найбільше членів представляє Західнопоморське воєводство, оскільки офіс організації розташований у Щеціні. Натомість найбільш віддаленим органом місцевого самоврядування є Грубешівський повіт. Конвент постійно залишається відкритим для нових членів.

– Для нас дуже оптимістичним став той факт, що повертаються ті самоврядування, які вийшли з Конвенту, наприклад, внаслідок пандемії, і приєднуються нові члени. Протягом років ми зосереджувалися на співпраці з органами місцевого самоврядування, студентських та молодіжних обмінах, а зараз наші члени підтримують українців, що борються проти загарбника. Ми також думаємо про майбутнє і відновлення того, що було зруйноване внаслідок війни з росією, – каже Станіслав Цибуля, голова Конвенту самоврядної співпраці «Польща – Україна» та дравський староста. ●

ГРОМАДА

Григорій СПОДАРИК
Фото з фейсбук-сторінки ОУП у Ґіжицьку

Нагорода Іванові Піку за громадську активність

Голова Мазурського відділу Об'єднання українців у Польщі Іван Пік отримав нагороду Святого Брунона, покровителя міста Ґіжицька.

Урочистість із нагоди нагородження відбулася 14 березня в Ґіжицькому центрі культури. Цю престижну відзнаку присуджують видатним мешканцям, компаніям, організаціям та установам, які впливають на розвиток Ґіжицька. Кандидатів висувають жителі, неурядові організації, органи самоврядування й бургомістр міста. Голосування було започатковане у 2015 році. Статуетку можна отримати в номінаціях: культура, спорт, економіка, туризм та громадська діяльність. Саме в останній із названих номінації й було відзначено Івана Піка. «Висловлюємо подяку за активну участь у наданні допомоги нашим сусідам з України, жителям партнерського міста Дубно, та біженцям, які перебувають у складній ситуації», – написав у вітальному листі бургомістр Ґіжицька Войцех Івашкевич.

Сам Іван Пік радіє відзнаці й зауважує, що це дуже престижна нагорода для ґіжиччанина. Водночас він підкреслює, що це нагорода для усієї команди ОУП, яка від початку війни в Україні долучилась до волонтерського руху й допомоги.

– Ця допомога постійно там потрібна, тому важливо, щоб ми й польське суспільство не звикли до війни. Особливо ми, як українці, повинні про це пам'ятати та підштовхувати інших до дій, – говорить Іван Пік.

Тим часом ґіжиччани нещодавно відправили бус, який служитиме воїнам, котрі виконують завдання на передовій. Машину також завантажили гуманітарною допомогою. Лише протягом першого року війни вона становила 450 тисяч злотих. Лавреат нагороди Святого Брунона наголошує, що, крім волонтерства, внеском місцевих українців є культурні ініціативи, якими можуть користуватися не тільки представники громади, але й усі жителі міста та регіону. Іван Пік задоволений теж тому, що завдяки нещодавно підписаному договору Ґіжицько (після Дубна) отримало ще одного офіційного партнера в Україні – місто Кременець. Сторони домовилися, що пріоритетом стануть програми обміну молоді й дітей. ●

eprasa.pl f2d75ab836

XX едиція конкурсу української пісні «З Підляської криниці»

Союз українців Підляшшя запрошує 19 травня до Дому культури в Більську на прослуховування для участі в конкурсі української пісні «З Підляської криниці – 2024». Гала-концерт відбудеться 26 травня в Більському будинку культури (вул. 3 Маja 2, Більськ-Підляський). Невдовзі організатори опублікують більше інформації про подію на своїй фейсбук-сторінці (Związek Ukraińców Podlasia | Союз українців Підляшшя).

Молитва на кладовищі в Березці

13 квітня (12:00) на колишньому греко-католицькому цвинтарі в селі Березка (Перемиський повіт) відбудеться панахида за душі похованих тут мирних мешканців, убитих 11 квітня 1945 року. Цього дня в Березці від рук польського підпілля загинуло понад 180 українських селян, які, за свідченнями очевидців, були поховані у братській могилі. За інформацією організаторів, не виключено, що молитва відбудеться також у селах Бахів та Сівчина, де в той же день було вбито понад сто українців.

Організатором виступає Спілка українців – «Пам'ять і спадщина». Її члени раніше до панахиди в Березці прибирали територію цвинтаря, на якій зараз розташована спільна могила й кілька поодиноких пам'ятників та хрестів. Нагадаємо, що члени організації почали роботу з облаштування території і зараз проводять збірку для побудови огорожі та зведення пам'ятника.

Фото Павла Лози

Конкурс української пісні в Ґдині

Школа №26 в Ґдині організовує II Конкурс української пісні для учнів 3-8 класів. Метою заходу є популяризація української пісні та культури в суспільстві. Конкурс відбудеться 11 квітня за адресою: Szkoła Podstawowa nr 26 w Gdyni ul. Tatrzańska 40. Початок – о 9:00.

Книгу про війну в Україні висунули на премію імені Капусцінського

27 березня на фейсбук-сторінці премії Ришарда Капусцінського оприлюднено список десяти найкращих репортажів, опублікованих у 2023 році. У 15-й едиції премії за нагороду змагається книга «Спротив – українці проти російської навали» («Opór – Ukraińcy wobec rosyjskiej inwazji») журналіста Павла Пеньонжка. Він написав уже три книжки про війну в Україні. Дві вийшли у 2015 і 2017 роках. Презентація крайньої роботи «Спротив – українці проти російської навали» відбулася в лютому минулого року.

У книзі автор показує, що за збройним опором російському вторгненню стоїть не лише військова сила, а й низові, часом дуже скромні, дії мільйонів громадян. Розповідає, що майже в один день митцям, спортсменам, IT-фахівцям, медичним працівникам, агентам із нерухомості, пенсіонерам довелося змінити своє життя та зустрітися з війною, яка стала одним із найбільших викликів для Європи після закінчення II Світової війни. Саме цим людям присвятив свою нову книгу журналіст і військовий репортер, котрий розповідає про події в Україні від першого дня боротьби. Павел Пеньонжек є постійним працівником видання Tygodnik Powszechny. Він також публікувався у «Ґазеті виборчій» (Gazeta Wyborcza).

Премія ім. Ришарда Капусцінського – це міжнародна нагорода, якою відзначають книжки репортажів, що порушують важливі сучасні проблеми, спонукають задуматися та поглибити знання про світ інших культур. Премію заснувала у 2010 році Міська рада у Варшаві.

Цьогорічний переможець виграє 100 тисяч злотих, а перекладач – 20 тисяч. Решта номінантів отримає по 10 тисяч злотих, а їхні перекладачі – по 5 тисяч. Фінал ювілейної, п'ятнадцятої, премії відбудеться наприкінці травня.

На фото Павел Пеньонжек під час тогорічної презентації своєї книги в Перемишлі. Фото Павла Лози

Вуличний фестиваль у Вроцлаві на підтримку України

23-24 березня у Вроцлаві на Сольній площі відбувся Український вуличний великодній фестиваль. Українські майстрині рукоділля, костюмів і прикрас приїхали до міста, щоб організувати великий благодійний аукціон, кошти від якого будуть спрямовані на підтримку Національної гвардії.

eprasa.pl f2d75ab836

Програма першого в цьому році вуличного фестивалю українських майстрів складалася з показу етносуконь від українського дизайнера, фотовиставки «Незламні жінки України», презентації книги видавництва живої української літератури «ОРЛАНДО», виставки виробів рукоділля. Також у межах заходу відбулися майстер-класи з малювання на торбинках та розпису писанок.

Художній конкурс великодньої листівки «Христос Воскрес»

Вроцлавсько-Кошалінська єпархія Української греко-католицької церкви організовує цьогорічний конкурс великодньої листівки «Христос Воскрес». Його мета – розвиток художніх талантів, поглиблення знань про Великдень та привернення уваги до багатства великодніх звичаїв.

Участь у конкурсі можуть взяти діти, які мешкають на території Вроцлавсько-Кошалінської єпархії. Передбачено поділ учасників на вікові категорії: перша – учні I – III класів, друга – IV – VI класів, третя – VII – VIII класів. Згідно з правилами конкурсу, роботи повинні бути самостійні, раніше не опубліковані та не мати нагород інших конкурсів. Кожна праця має містити таку інформацію: ім'я та прізвище, клас, адреса, ім'я та прізвище вчителя, парафія. Формат робіт – А 4, А 5. Жанр – довільний (малюнок, вишивка, аплікація). Листівки потрібно надіслати до 1 травня на адресу: ks. Rusłan Marciszak, ul. Kaszubska 20, 73-110 Stargard.

Роботи не будуть повертати. Переможці конкурсу отримають нагороди, профінансовані організаторами. Їх буде вручено на єпархіальних з'їздах або в інший зручний спосіб. Більше інформації – на сайті Вроцлавсько-Кошалінської єпархії (cerkiew.net.pl).

«Фестиваль культур» у Білостоці

19 березня в Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбувся 12-й «Фестиваль культур». Організатором заходу була Початкова школа №12 у Білостоці, де 10 років діяв міжшкільний пункт навчання української мови, а також білостоцька Початкова школа №1. Про це повідомлено на сайті Союзу українців Підляшшя. У кожному «Фестивалі культур» беруть участь виконавці українських пісень і танців. Традиційно виступили українські ансамбль пісні й танцю «Ранок» з Більська-Підляського та фольклорний гурт «Добрина» з Білостока. Серед інших українською мовою співали діти з хору Білостоцької недержавної початкової школи святих Кирила та Мефодія. Під час заходу можна було побачити й стенди, присвячені різним культурам, зокрема українській.

Фото з сайту Союзу українців Підляшшя

Львів'яни звернулися у справі депортованих із Польщі українців

На засіданні 12 березня Львівська обласна рада звернулася до президента України, Верховної Ради України щодо підтримки проєкту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визнання депортованими громадян України, які у 1944-1951 роках були примусово переселені з території Польської Народної Республіки». Як зазначили депутати, у цьому році минає 80-річчя від початку депортації в 1944-1951 роках автохтонних українців із Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини.

Сам законопроєкт був зареєстрований у 2019 році, а успішно прийнятий у першому читанні 24 вересня 2021 року. З огляду на агресію росії проти України подальший розгляд цього питання загальмувався.

«Ми, депутати Львівської обласної ради, звертаємося з проханням визначити на найвищому законодавчому рівні України об'єктивну політичну і правову оцінку так званої „добровільної евакуації" у 1944-1951 роках на територію УРСР з території сучасної Польщі 520 тисяч українців як депортацію за національною ознакою», – наголошують у зверненні львівські депутати. Вони також просять надати цим українцям статус депортованих осіб та остаточно врегулювати питання з відшкодування завданих їм збитків.

Депутатка Львівської облради Соломія Риботицька передала пропозицію таких звернень у Волинську, Тернопільську та Івано-Франківську обласні ради.

У Перемишлі почав працювати Пласт

У Перемишлі почався процес формування пластової структури. Як ми вже писали, у листопаді минулого року в Народному домі відбулася презентація Української скаутської організації в Польщі Пласт. Зараз у Перемишлі – приблизно 15 пластунів різного віку та з різним досвідом. Попри невелику кількість людей уже вдалося провести першу акцію – передачу Вифлеємського вогню миру. У місті над Сяном планують створення новацького рою та триває пошук охочих до юнацького гуртка. У зв'язку з цим 9 березня відбулись перші сходини новацтва та юнацтва. А ще перемиських юнаків та юначок запросили як гурток далекого віддалення до люблінського куреня.

Координаторкою осередку в Перемишлі стала пластунка-сеньйорка Мар'яна Лозинська.

Нагадаємо, що Пласт у Перемишлі активно діяв у середині 90-х років, після відродження організації у Польщі в 1990 році.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl f2d75ab836

Леся САМЧИНСЬКА

Війна дронів

російсько-українська війна з початком масового використання бойових безпілотників перейшла на новий рівень і стала «війною дронів». Перші безпілотники ЗСУ застосовували ще у 2019-2020 роках для розвідки. Зараз же дрони полюють на будь-які військові цілі та знищують ворожі об'єкти, а у їхньому виробництві задіяні майже всі – від школярів-старшокласників до великих підприємств.

Насправді дрони (квадрокоптери) – це не суто військова техніка. У звичайному житті вони використовуються для зйомки панорамних відео, у спортивних перегонах тощо. Проте військові реалії внесли свої корективи. В умовах війни значення успішного використання дронів важко переоцінити, адже ці маленькі металеві гаджети рятують життя цілих підрозділів українських воїнів. ЗСУ змушені масово застосовувати дрони насамперед через брак артилерійських снарядів (на один український снаряд припадає 5-7 російських). Європейські партнери не встигають із постачанням достатньої кількості боєприпасів, а в США поки що не погодили пакет допомоги для України на 2024 рік. І хоч військово-промисловий комплекс України нарощує власні потужності, проте не справляється з таким дефіцитом. Усе це змушує ЗСУ заощаджувати ресурси.

Крім того, в умовах відсутності можливості наносити бойові удари по росії, українські військові використовують дрони у якості альтернативи зброї далекобійного ураження, скеровуючи їх на критичні військові об'єкти ворога. Це суттєво виснажує російську протиповітряну оборону, виводить з ладу військовий транспорт і бомбардувальники, а також оборонні підприємства. Також упродовж останніх місяців Україна за допомогою безпілотників завдає ударів по нафтопереробній промисловості росії, що стало дуже вдалим кроком. Кажуть, що «санкції від Буданова» діють краще, ніж західні санкції.

FPV-дрони

FPV-дрони – це вид квадрокоптерів, керування якими здійснюється за допомогою функції «вигляд від першої особи» (First Person View), тобто передавання відео в реальному часі зі встановленої на дроні камери. Оператор керує безпілотником за допомогою пульту і бачить місцевість через спеціальні окуляри. У FPV-дронів немає режиму «автопілот» і вони літають без супутникової навігаційної системи GPS. Від інших дронів FPV відрізняються швидкістю, точністю, маневреністю і здатні швидко змінювати напрямок руху.

По своїй суті FPV-дрон є конструктором, а тому можна зібрати літальний апарат під конкретні потреби. Залежно від завдань підбираються двигуни, рами, акумулятори та інші складові, після чого додають бойову частину з вибухівкою. Застосування FPV-дрону гарантує майже снайперську точність.

Існує два різновиди дронів: розвідувальні та камікадзе. Основна функція перших – з'ясовувати розташування складів і живої сили противника, наводити артилерію, зокрема, далекобійну, як системи HIMARS тощо. Дрони-камікадзе дають можливість уражати ворожі цілі на великих дистанціях, можуть нести боєприпаси різних типів і ваги, залітати в окопи, траншеї та вікна будівель, навіть танкові люки і двері ворожої техніки. Також є й багаторазові безпілотники, що скидають боєприпаси на ціль, після чого оператор їх повертає.

На початку повномасштабної війни FPV-дрони вражали ціль на відстані до 5-7 км, а зараз протяжність польоту FPV-дронів сягає десятки кілометрів, деякі можуть розвивати швидкість понад 100 км/год.

Морські дрони

російському військово-морському флоту протистоять українські ударні морські дрони – надводні кораблі без екіпажу, що мають чітку ціль і їхнє застосування одноразове. Це невеликі, швидкісні та високоманеврені дистанційно пілотовані судна, що несуть на борту бойову частину, яка детонує при ударі з ворожим кораблем. Керуються за допомогою систем супутникової геолокації і по відеоканалу з камери (сигнал передається через систему супутникового зв'язку Starlink на пульт керування). Вартість одного морського дрона може становити 250 тисяч доларів. Проста конструкція дозволяє виготовляти їх на малих підприємствах.

Морські безпілотники разом із протикорабельними ракетами змінили військовий баланс на Чорному морі на користь України: росіяни продовжують втрачати позиції на морі, а їхній військово-морський флот значною мірою заблокований і тримається портів. За деякими оцінками, росія втратила вже третину свого Чорноморського флоту.

Паралельно з розвитком морських дронів Україна працює над розробкою підводних безпілотників Toloka TLK 150 – невеликих дронів-торпед з бойовою частиною в 20-50 кг вибухівки, оснащених електродвигуном із запасом ходу 100 км. Такий підводний комплекс автоматично або у ручному режимі за допомогою камери сканує простір в пошуку цілей за допомогою 3D-сонару та гідрофону, після чого вражає ціль.

Переваги і недоліки апаратів

Головна перевага бойових квадрокоптерів полягає у вартості виробництва – ціна одиниці коливається від 500 до 1000 доларів, а виробництво на базі гоночних квадрокоптерів взагалі стартує від 200 доларів. При цьому коптер знищує вороже озброєння та військову техніку, яка вартує в сотні та тисячі разів дорожче. Наприклад, безпілотник ціною до тисячі доларів у разі успішного влучання (70% українських дронів досягають обраної цілі) може пошкодити бойову машину чи танк противника вартістю кілька мільйонів.

Ще одна перевага – ручне управління. FPV-дрони не пов'язані із GPS і тому не сприйнятливі до дії засобів радіоелектронної боротьби. Наразі ефективного засобу боротьби з FPV не існує. ЗСУ і російська армія використовують однакові частоти, щоб керувати дронами та отримувати відеосигнал. Тому системи радіоелектронної боротьби націлені на пригнічення саме цих каналів зв'язку – якщо ворожі «глушилки» атакують радіочастоту, яку використовує український дрон, то переривається сигнал відеопередачі й управління між пілотом і дроном. Тож і Україна, і росія

eprasa.pl f2d75ab836

намагаються переходити на інші діапазони, де систем пригнічення сигналу поки що нема, але знайти такий діапазон непросто.

Суттєвим недоліком FPV-дронів є реальна руйнівна сила. Бойова частина коптера важить близько 1 кг. Тобто вивести з ладу танк за допомогою такої малої «вибухівки» у рази складніше, ніж протитанковою ракетою. А для знищення важкої бронетехніки одним дроном має співпасти ціла низка чинників. Ще один недолік бойових «пташок» – необхідний високий рівень підготовки операторів дронів, а на перше оволодіння FPV необхідно не менше 2-3 тижнів.

Виробництво дронів зростає

У 2022 році бойові безпілотники почали масово збирати та закуповувати різні волонтерські ініціативи, а потім до цього процесу доєдналися і приватні підприємства. Зараз виробництво поставлено на потік, і йдеться вже про десятки тисяч FPV-дронів на місяць. І якщо спочатку українські виробники використовували закордонні комплектуючі, куплені переважно в Китаї, то зараз вже налагоджений вітчизняний випуск окремих складових – 50% комплектуючих виготовляються в Україні.

На початку липня 2022 року Міністерство цифрової трансформації України разом із Генштабом ЗСУ оголосили збір коштів на «Армію дронів» – урядову програму, що включає системну закупівлю дронів, їх ремонт та оперативну заміну, а також курс навчання пілотів. Це стимулювало розробку та виробництво вітчизняних безпілотників. В результаті вже влітку 2023 року ЗСУ офіційно взяли на озброєння 28 моделей українських безпілотників різних типів, з яких 9 – дрони-камікадзе. А до кінця 2023-го потужність українського виробництва вийшла на 600 тисяч FPV в рік.

За січень-лютий цього року вже виготовлено 200 тисяч апаратів, а взагалі у 2024-му заплановано виготовити 2 млн дронів різних типів.

Останнім часом бойові дрони зробили величезний стрибок уперед за багатьма характеристиками. «Пташок» для ЗСУ збирають по всій Україні різні виробники: великі й малі, державні й приватні, професіонали й новачки.

Так, компанія **AeroDrone** до війни займалась розробкою й виготовленням сільськогосподарських дронів, а з 2022 року запустила виробництво двох моделей безпілотників для військових потреб: дрон D80-Discovery – для зйомки великої території, пошуку мін та інших снарядів на суші й під водою, а також дрон E-300 Enterprise – для доставки вантажів зі швидкістю 150 км/год.

«**Авіаційні системи України**» (**ASU**) – компанія, яка стартувала як волонтерський проєкт, ще з 2015 року виготовляє авіаційні комплекси «Валькірія» – автономний безпілотник, який здійснює аерофотознімання, пошукові та рятувальні операції, розвідку і супровід військових колон.

Дніпровська компанія **DeViRo** спеціалізується на виробництві безпілотників «Сайконія» та «Лелека-100» для аеророзвідки і визначення точних географічних координат об'єктів у режимі реального часу.

Компанія **Ukrspecsystems** («**Укрспецсистемс**») розробила відомий багатьом безпілотний авіакомплекс Shark, який може працювати в тилу противника та набирати швидкість до 150 км/год й перебувати в небі до чотирьох годин.

Щоб здійснювати масовані атаки по російським збройним заводам, аеродромам і складам, Україні потрібні також потужні важкі дрони, здатні пробити стелю і вразити об'єкт всередині. Такими є далекобійні ударні дрони-камікадзе «Бобер», «Рубака» (дальністю польоту до 1000 км), що розроблені спеціалістами фірми **UkrJet** («**Укрджет**»). Також на цьому виробництві ще у 2021 році були створені безпілотник UJ-22 Airborne – для розвідки, перевезень і ударних завдань, а також реактивний безпілотник UJ-23 TOPAZ, який може використовуватися в будь-який час доби й пори року, в тому числі за несприятливих погодних умов та електронної протидії противника для розвідувальних і військових пошуково-рятувальних операцій.

В авіаційно-виробничій компанії «**Скаетон**» збір дронів триває цілодобово. Кінцевий виріб – розвідувальний безпілотний комплекс Raybird-3 з дальністю польоту зі зв'язком в 100-120 км, що дозволяє вести розвідку у глибокому тилу противника. Raybird-3 перебуває на озброєнні ЗСУ ще з 2018 року.

Київська компанія **Vyriy** («**Вирій**») планує наростити щомісячний випуск квадрокоптерів до 20 тисяч одиниць. Час складання одного FPV тут становить лише 36 хвилин, оскільки виробництво побудовано за конвеєрним принципом, коли один працівник швидко і ефективно збирає лише одну частину коптера.

На виробництві «**Чорний Ворон**» виготовляють FPV-дрони-камікадзе собівартістю від 700 до 1500 доларів для знищення ворога у легкоброньованій техніці та приміщеннях, створюють розвідувальну й ударну техніки та навчають операторів безпілотників.

Широка популяризація FPV серед населення дала змогу долучити до роботи людей, які раніше просто донатили кошти на ЗСУ. І тепер бойові дрони збирає чи не вся Україна. Так, волонтери комплектують дрони з китайських запчастин і надсилають їх до прифронтових міст, де військові прикріплюють до них вибухівку, і дрони-камікадзе готові. А недалеко від лінії фронту розташовані власні «майстерні», де військові самі збирають бойові коптери.

Багато українських IT-компаній долучилися до цього процесу і мають виробництва військових дронів у своїх офісах. Майже при кожній школі пілотів є інженерна школа, де також вчать збирати дрони, адже цій справі можна навчитися, навіть не маючи досвіду роботи з електронікою.

Існують і публічні ініціативи зі складання дронів – наприклад, безкоштовний онлайн-курс «Народний FPV» від навчального проєкту Victory Drones у співпраці з Генштабом ЗСУ. Слухач купує лише комплектуючі (близько 400 доларів), з яких власноруч складає дрон. На цьому курсі навчають збирати безпілотники з нуля навіть тих, хто не володіє базовими навичками паяння, оскільки цьому теж вчать. Складений слухачем курсу дрон інженери Victory Drones спочатку тестують в польоті з навантаженням і тільки після цього передають його до ЗСУ. Адже самостійно паяти дрон по інструкції з інтернету й відправляти його без попереднього тестування на фронт не можна, бо такий девайс є небезпечним.

Чи виграють дрони війну?

Масове використання FPV-дронів у бойових діях між українськими та російськими силами суттєво змінило картину сучасної війни, яка поступово трансформується у протистояння технологій. Українські дрони продовжують інтенсивно розвиватися, однак росія теж нарощує свої потужності для масового виробництва дронів і, на відміну від України, зосереджується на кількох моделях. Тому, на думку військових експертів, лише комплексне застосування різних видів озброєнь забезпечить перемогу для України. ●

eprasa.pl f2d75ab836

Шевченкове свято: 210-та річниця

Фото з фейсбук-сторінки ОУП у Вроцлаві

ВРОЦЛАВ

З нагоди 210-ї річниці з дня народження Тараса Шевченка в Українській суботній школі для дітей у Вроцлаві, що діє при місцевому гуртку ОУП, відбувся культурно-мистецький захід, присвячений митцю та його творчості. Під час свята лунала поезія та пісні на слова Тараса Шевченка. Їх виконали діти у супроводі бандуристки Ірини Князєвої. Виступив теж танцювальний дитячий колектив «Барвінок». Вихованці вроцлавської школи, якою опікується фундація «Україна», декламували вірші. Відбулась теж виставка малюнків учнів «Шевченко очима дітей».

«Дякуємо організаторам та вчителям за проведення таких заходів, навчання дітей любові до української історії та культури, вшанування пам'яті видатного борця за вільну і незалежну Україну!» – подякували після події на фейсбук-сторінці українські дипломати з Генерального консульства України у Вроцлаві.

Організатором свята був міський гурток ОУП. Гостями заходу стали, зокрема, генеральний консул України у Вроцлаві Юрій Токар, консульський агент Сніжана Сайченко, голова вроцлавського гуртка ОУП Ігор Саламон. ●

Павло ЛОЗА

Мокре. Фото надав Мирослав Гаврилець

МОКРЕ та КОМАНЬЧА

У Шевченківському вечорі в Мокрому, який пройшов 10 березня, взяло участь кілька колективів. На сцені виступали ансамблі пісні й танцю «Ослав'яни» і вокальний гурт «Сьпіванка» з Мокрого, «Лем Ми» з Команьчі та діти з пунктів навчання української мови в Мокрому та Сяноці. Також свій номер представив гурт дітей з України, які після повномасштабного вторгнення живуть у Сяноці. Під керівництвом Маріанни Ярої вони підготували програму, присвячену Шевченку.

Здавалося б, нічого нового у творчості поета не можна відкрити. Проте, як каже голова Сяніцького відділу ОУП, – усе навпаки.

eprasa.pl f2d75ab836

ҐІЖИЦЬКО

Управа ґіжицького гуртка Об'єднання українців у Польщі організувала вечір поезії Тараса Шевченка. Твори Кобзаря читали учні пункту навчання української мови та греко-католицької релігії, представники громади та гості з України, які живуть у місті.

Учасників привітав голова ґіжицького гуртка ОУП Дам'ян Міштук. Опісля всі переглянули презентацію про життя та творчість Шевченка й прослухали інструментальні твори на його вірші, які виконала скрипалька Оксана Білопольська.

Авторкою задуму читань Шевченкової поезії була вчителька української мови Анна Филяк. Вона зауважила, що ця творчість – універсальна і в наші часи не втрачає свого значення. Розповідаючи про Кобзаря своїм учням, Анна Филяк зосереджується саме на сучасному сприйнятті його спадщини.

– Нам залежало, щоб вірші читали представники різних поколінь місцевих українців та гостей. Ішлось і про те, щоб кожен прийшов сюди зі своїм примірником «Кобзаря» та мав нагоду повернутися до цієї неоціненної для нас творчості, – відзначила організаторка.

Своє прочитання творів Шевченка презентувала й Марія Скибіна.

– Я переконана, що ми всі знаємо ці слова, але важливо, аби вони прозвучали ще раз і нагадували про важливі для нас речі, – сказала вона. Учасниця представила публіці твори поета під акомпанемент гітари, зокрема пісню «Тополя».

– Цей твір про нещасливе кохання особливого значення набуває зараз, коли дуже багато наших дівчат, на жаль, не дочекаються своїх коханих із війни, – зауважила Марія Скибіна. – Але пісня все ж таки не про смерть, а вічне кохання.

Рядки з поезії Шевченка зачитав парох парафії Пресвятої Трійці в Ґіжицьку отець Василь Парасюк. Він підкреслив, що таке свято є важливим, бо укріплює самоідентичність людей і розуміння власного коріння. А все це в дусі Кобзаревих слів «і чужому научайтесь, і свого не цурайтесь».

– Емоції цього вечора для мене важливі й тому, що маємо час війни та випробувань. Ми тут утверджуємо себе як українці, співвітчизники цього великого поета й пророка, – підсумував отець Василь Парасюк.

Ґіжицьке свято відбувалося в домівці ОУП й завершилося інтеграційною зустріччю. ●

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

– Щоразу, коли наближається березень, я тягнуся до творів Шевченка. Навіть ті вірші, котрі знаю, дивлячись на сьогоднішню ситуацію в Україні, звучать інакше, ніж раніше. Тепер деякі рядки віршів я розумію зовсім по-новому, – зазначає Марія Білас, у домашній бібліотеці якої десять різних видань «Кобзаря». – Скільки б ми не говорили й не читали про Шевченка, кожного року відкриваємо його заново. Фактично тепер ми ще більше розуміємо, чому називаємо його пророком. Нехай деякі його слова не здійсняться.

Зала у Мокрому, де проходив концерт, була повна. Так само було й під час концерту в Команьчі, який відбувся напередодні. Участь у ньому взяв місцевий гурт «Лем Ми», а також діти з пунктів навчання української мови в Команьчі та Репеді.

– Давно у нас не було таких заходів. Цього року ми організували концерт, і людей прийшло дійсно багато, – розповідає Анна Мацко, голова місцевого гуртка ОУП. Як зазначає діячка Об'єднання, на таку кількість глядачів могло вплинути, зокрема й те, що зараз у селі українську мову вивчає досить багато дітей, близько двадцяти.

– Сподіваємося, що після пандемії та перерви й попри ситуацію в Україні ми продовжуватимемо ці Шевченківські вечори у наступні роки та проводитимемо інші заходи, – додає жителька села.

Під час концерту організатори, місцевий гурток ОУП, здійснили збір грошей для українських військових. Вдалось зібрати понад 1500 злотих. ●

Павло ЛОЗА

10-11.

eprasa.pl f2d75ab836

Продовження з 8-9 сторінок

КЕНТШИН та ЛІДЗБАРК-ВАРМІНСЬКИЙ

У Кентшині та Лідзбарку-Вармінському відбулися концерти в межах регіональних Шевченківських днів. Заходи організував Ольштинський відділ і місцеві гуртки Об'єднання українців у Польщі та Карітас Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ. Святкування вже втретє проходять під знаком протесту проти війни в Україні.

В обох містах спочатку хвилиною мовчання вшанували жертв російської агресії. Під час мистецької частини творчість Кобзаря віршами й піснями представив народний ансамбль «Горлиця». Гості приїхали з партнерського для Кентшина українського міста Володимир. У Лідзбарку-Вармінському програму збагатили учні з української школи в Ґурові-Ілавецькому. Тамтешня театральна група показала спектакль «Генії також кохають», а приємні враження від постановки доповнили танцюристи з ансамблю «Думка». Варто зазначити, що тижнем раніше учні вшанували поета й у своїй ґурово-ілавецькій школі.

На відзначеннях у Кентшині голова місцевого гуртка ОУП Андрій Сидор *(на фото)* зауважив, що постать Тараса Шевченка – це символ боротьби за волю:

– Його поезія й сьогодні актуальна, зокрема, коли в Україні триває війна з російськими бандитами й фашистами, які вбивають українських дітей, нищать українські міста та села.

Андрій Сидор подякував представникам місцевої влади, котра від початку допомагала Україні та біженцям. Голова кентшинського гуртка нагадав також про жертовність місцевої української громади. Уже 12 березня 2022 року з Кентшина вирушив перший гуманітарний транспорт. На сьогодні ж таких поїздок здійснили тринадцять.

– Поки триває війна з російськими орками, ми будемо допомагати. Україні бажаємо перемоги й у цю перемогу віримо. Усі мають пам'ятати, що українські воїни гинуть не тільки за Україну, але також за всю Європу, – відзначив Андрій Сидор.

У Лідзбарку-Вармінському до учасників свята, серед інших, звернувся владика Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ Аркадій Трохановський. Говорячи про співчуття братам в Україні, ієрарх закликав:

– Тепер і за кожним разом ми просимо про мир. Просимо, щоб москва вийшла з України – це найпростіший шлях до миру. Ми хочемо, щоб синьо-жовтий прапор не

Ансамбль «Горлиці»

був більше поплямований кров'ю українських воїнів, жінок, чоловіків і дітей. Хай це буде прапор, який ми гідно несемо як вільний народ, котрий разом з іншими хоче спільно творити Європу, давати шанс на розвиток. Нині ми кричимо до світу: «Прокиньтеся, скажіть тим, хто відповідає за агресію, щоб вийшли з України!»

Владика підкреслив також, що Тарас Шевченко прагнув пробудити український народ, закликав говорити своєю мовою, вірити у перемогу й Божу допомогу. Владика заохочував дбати про приязні відносини між народами, про життя в дусі примирення й порозуміння, любові й пошани до ближнього.

До учасників звернулася голова Комісії міжнародного співробітництва та членкиня Комісії у справах нацменшин Сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства професорка Тереза Астрамович-Лейк. Вона запевнила, що воєводське самоврядування надалі підтримуватиме всі нацменшини в регіоні, зокрема найбільшу і найактивнішу – українську.

– Ви маєте право дбати про власну культуру, мову, релігію та традиції. А публічна влада існує для того, щоб сприяти цьому, – підкреслила Тереза Астрамович-Лейк. Згадуючи про війну, вона зауважила, що злочини путінського режиму ніколи не можна забути й пробачити. Розповіла, що мала зустріч із суддями з України, які розробляють правові регулювання для притягнення злочинців до відповідальності.

– Кожен російський бандит буде покараний, – наголосила представниця Вармінсько-Мазурського воєводства.

Тим часом голова Ольштинського відділу ОУП Степан Мігус підкреслив, що за всі роки відзначень Шевченківських днів у регіоні Кобзаря показували в різних контекстах – від політичного до художнього й літературного. Голова нагадав також про ставлення Шевченка до росії:

eprasa.pl f2d75ab836

– Слово «росія» він вважав за вкрадене в Київської Русі й пізніше спотворене, – зауважив Степан Мігус. Говорячи про це, діяч ОУП процитував, зокрема, листування Тараса Шевченка з батьком.

Танцюристи з ансамблю «Думка»

– «Кобзар» в Україні буде актуальний завжди – українські хлопці й дівчата йдуть нині в бій, віддають своє життя зі словами: «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!» Ми, поки ще в безпеці, пам'ятаємо про це. Якщо Україні не допомагати, то завтра ці варвари, орда, можуть прийти сюди, – наголосив Степан Мігус.

Святкування залишили усвідомлення того, що слово великого українського поета – вічне, а тому варто вивчати його спадщину, шукати істину й просто виконувати Шевченкові заповіти. Перекладів «Кобзаря» не бракує, тому, можливо, прочитавши цю книгу, Захід урешті прокинеться й правильно оцінить московську загрозу зі Сходу. ●

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

БІЛИЙ БІР

Натхненне слово національного пророка Тараса Шевченка, його поезія, заклики та заповіт сьогодні є надзвичайно актуальними, і тому рядки його віршів перечитуємо наново. Особливо – у Білому Борі, де діють українські школи ім. Тараса Шевченка й встановлено перший у Польщі пам'ятник генію. Нині Тарас Шевченко – воїн та духовний символ боротьби українців за свободу й незалежність, за наше сьогодення й майбутнє.

У Білому Борі шевченківські відзначення традиційно пов'язані з Днями відкритих дверей. Тоді діти з шевченківських шкіл дають концерт, де виступають колективи, що діють у школі. Крім того, учні беруть участь у конкурсах співаної та авторської поезій, а також у художньому. Наймолодші вихованці долучаються до тематичних вікторин і забав.

На шевченківському концерті можна побачити виступи учнів початкової школи та загальноосвітнього ліцею, а також випускників, котрі на вихідні приїжджають до Білого Бору. Цього разу серед танцювальних, вокальних і театральних колективів глядачі мали можливість вітати танцювальний гурт «Вітрогон», театральну групу «Калиновий міст», вокально-інструментальний ансамбль «До-Ля» та інші вокальні групи. Під час концерту було вручено грамоти й нагороди переможцям конкурсів, проведених під час відкритих дверей. А присутній на святі Роман Білас — голова Кошалінського відділу ОУП – закликав дітей та їхніх батьків, аби після навчання у початковій школі вони обирали саме український ліцей, оскільки це стане запорукою розвитку навчального закладу. ●

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

eprasa.pl f2d75ab836

ІНТЕРВ'Ю

Мирослава РУДИК
Фото з архіву героїні статті

«Тільки ми відповідальні за те, чи збережемо свою ідентичність»

Довгожителька з української громади Щеціна, українська філологиня, викладачка вищої школи, авторка численних наукових публікацій Данута Ярчак проживає в Польщі вже 64 роки, і цьогоріч їй виповнюється 90. Ми поговорили з ювіляркою про людську долю, нелегкий вибір, невимовну любов до українського слова, активну громадянську позицію та безупинну реалізацію, незважаючи на вік, здоров'я та обставини.

– Найперше запитання про те, як ви вирішили бути філологинею? Чи це було родинно-спадкове, чи це ваша юнацька мрія?

– Я походжу з Монастириська на Тернопільщині з простої родини. Виховувалась коханою бабцею і тіткою, бо сім'я на той час виїхала до Польщі. Не мала особливого наставництва, але підтримку в тому, що треба вчитися, мала завжди. Українство було прищеплено мені з колиски, тому вибір спеціальності був природним, а ще з дитинства мала покликання навчати. Тому після завершення школи без вагань склала документи у Львівський педагогічний інститут.

– Як пригадуєте своє студентське життя?

– На історико-філологічному факультеті Львівського педагогічного інституту довелося навчатися у нелегкі радянські часи, коли вихолощувалось все українське. Ми, як молоді особи, були дуже вразливі на такі події, але, на щастя, на моїй життєвій дорозі зустрічалися завжди ідейні люди, я знаходила щирих друзів і однодумців. Була доброю студенткою, отримувала підвищену стипендію, мене рекомендували до вступу в аспірантуру. Але життя розпорядилося інакше і довелося розпочинати професійну стежину педагога на зросійщеному Донбасі.

– Розкажіть детальніше про цю сторінку своєї біографії.

– У ті часи після завершення ВНЗ нас направляли на роботу, і ось у 1955 році я отримала таке скерування у Макіївку на Донбасі. Тоді ще навіть місто Донецьк, яке було поруч, називалося Сталіно. Навіть не признавалася бабці, що я на Донбасі, щоб вона не хвилювалася за мене, бо Донбас в нас асоціювався з місцем заслання, тоді на роботу в шахтах вербували молодь із Західної України. До українців там подекуди ставились з упередженням, а тим паче з Заходу. Там було багато грузинів, євреїв, вірмен, татарів, росіян і навіть чехів. Це було шахтарське місто, і я себе почувала дуже загубленою в цьому середовищі. Почала працювати вчителькою української мови і літератури у 6-10-х класах у російській школі №13. Жила у гуртожитку для шахтарів і інших молодих спеціалістів – вчителів, інженерів, лікарів. Пропрацювала там більше 5 років. Було всяке – і зневага, і насмішки, і навіть погрози. Все довелося пережити.

– Чи була якась ситуація у макіївській школі, яка вам найбільше запам'яталася?

– Найбільше запам'ятався 8-й клас, де були самі хлопці, деяким вже було по 18 років. Клас був надзвичайно важкий. Вчителя не слухали, перешкоджали викладанню, сиділи на партах, вікнах… Всіма способами порушували дисципліну і навіть ображали, я чула в свій слід: «Іде та від телячої мови». Вони замість вчитися хотіли ходити в кіно. А я мусила їх супроводжувати, бо як вчителька несла відповідальність, і дирекція школи на це давала згоду. Часом замість уроків мови і літератури мусила грати з ними у волейбол. Вони не хотіли слухати класику української літератури за навчальною програмою, а вимагали, щоб я їм розповідала про сучасну популярну літературу, про шпигунів. І я вночі читала, а потім розповідала, аби вони тільки слухали українську мову, намагалася їх зацікавити, налагодити зв'язок з ними. Це давало свої плоди, і згодом вони почали вчитися, просили писати диктанти з української мови. Так мені вдалося здобути їхню прихильність, і в кінці навчального року вони пішли до дирекції вимагати, щоб я була їхньою класною керівницею. Я таки випустила цей клас.

– А як розпочалася ваша нова сторінка життя у Польщі?

– Мої родичі мешкали тут, в Польщі, у Вроцлавському воєводстві. У 1956 році приїхала їх відвідати. Коли повернулася на Донбас, то до мене ставились підозріло, почалися слідкування, викликали на допити і, звичайно, за кордон на моє прохання проживати у Польщі з рідними мене вже не випускали. Але за деякий час я отримала запрошення на тимчасове перебування в Польщі і дозвіл мені видали. Директор школи дуже мене підтримав і радив не повертатися. Так 1960 року мені вдалося виїхати. Дуже важко було з оформленням документів. А тут вже знайшла свою долю – познайомилася з майбутнім чоловіком Чеславом Ярчаком, який теж мав доволі непросту життєву історію. Він був 6 років на засланні в Сибіру. Спершу забрали його батька і двох братів мами, а згодом і його з матір'ю і сестрою. За два тижні після знайомства Чеслав запропонував мені одружитися. Все відбувалося дуже швидко, але коли зустрічаєш свою долю, хіба це має значення? В парі ми прожили 60 років. Щоправда від лютого до вересня 1961 року була тяганина з документами, різноманітні перевірки в консульстві, бо радянщина завжди була підозріла до людей, навіть коли йшлося про такі справи, як кохання і шлюб.

– Дуже захоплююча у вас життєва історія. А як укладалася ваша професійна стежина?

– Це все теж складалося не просто, але доля дарувала щасливі оказії. У Варшаві жила сестра чоловіка, одного разу, коли ми її відвідали, то я випадково познайомилася у книгарні, де продавали українську та російську літературу, з доцентом Варшавського університету Флоріаном Неуважним, і він запропонував мені співпрацю над польсько-українським словником. Згодом я нострифікувала свій український диплом. Спочатку працювала в ліцеї в місті Дзєржонів, а згодом мені запропонували працю викладачки української мови і літератури в Учительській студії

eprasa.pl f2d75ab836

у Щеціні на україністиці, випускники якої ставали вчителями української мови в польських школах з українською мовою навчання. Згодом я продовжила свою педагогічну працю в у Щецінському університеті, коли його заснували, на слов'янській філології, там наприкінці 80-х – початку 90-х утворилися групи для вивчення української мови. Часом це навчання було періодичним, в залежності від того, чи був набір студентів. Так в університеті я і пропрацювала до пенсійного віку. Викладала паралельно також і в Поморській медичній академії (зараз Медичний університет).

– Що вважаєте своїм найбільшим досягненням на науково-педагогічній ниві? Які були труднощі в процесі навчання української мови?

– Мої досягнення – це мої студенти. Я дуже любила студентів, ми організовували цікаві зустрічі, літературні заходи. Були навіть програми обміну, і ми з молоддю мали таку виїзну групу. Звичайно, це була колосальна відповідальність, коли пів року ми з ними проживали і навчалися у Радянському Союзі. Але все минало спокійно. Ми пишалися нашими студентами, серед них були і особи польського походження, і представники української меншини, що виявляли неабияке зацікавлення україністикою. Наприклад, хочу відзначити таких талановитих осіб, як Андрій Вонторський і Аґнєшка Кшановська, які стали продовжувачами моєї справи і викладали й викладають далі українську мову в університеті. Досягненням можна вважати видання спільного посібника для вивчення української мови. Таке видання було вкрай необхідне у ті часи, коли такої практичної літератури фактично було обмаль. А також налагодження співпраці зі вченими з Львівського університету, які приїздили у Щецін, – це професори І. Денисюк, О. Сербенська, В. Микитюк. Це було велике духовне піднесення і плідна праця.

– Як ви визначали свою українську ідентичність у новому культурному середовищі?

– Просто мала це українство в серці. Мій чоловік, хоч був поляком, але дуже толерантним до української культури. У всіх ініціативах мене підтримував, був зі мною в моєму середовищі, ходив до клубу, до церкви. Ми подвійно святкували релігійні свята. Наприклад, польське Різдво – більш родинно в колі сім'ї, а українське – разом з іншими українцями в нашій домівці. Зустрічалися родинами (Шумиловичі, Душкевичі, Козаки, Заброварні, Саноцькі), вели цікаві розмови, співали українські пісні. Всі були дуже активні, підтримували патріотичний дух. Важливою ланкою вираження української ідентичності була моя праця в Щецінському відділі УСКТ. Я активно почала там працювати з грудня 1961 року. Товариство знаходилося на вул. Міцкевича, там я також вела заняття з української мови. Були зустрічі з визначними діячами (професор Михайло Лесів з Люблінського університету, професор Богдан Осадчук з Берліна, письменники, мовознавці, літератори, суспільно-політичні діячі, артисти театрів). Ми спільно організовували Шевченківські дні, заходи, приурочені Лесі Українці, Івану Франку. Я була ведучою концертів, готувала доповіді. Велику роль у цьому відігравала українська домівка. Ми тут мали цікаві бесіди, дискусії. Велику працю робив професор Степан Заброварний, який і сам організовував, і брав участь в численних конференціях.

– Може, є захід, який запам'ятався вам найбільше?

– Усі були такими яскравими і пам'ятними, що аж маю ностальгію за тими часами. Можу виокремити хіба Шевченківський вечір 1962 року, де я організувала виставу на основі твору «Тополя» Тараса Шевченка за участю студентів україністики Щецінської вчительської студії. Ще пригадується, як була ведучою на концерті відомого комедійного дуету Штепселя і Тарапунькі. Також була ведучою фестивалю української музики і пісні 1971 року у Варшаві. Тепло пригадую, як виступали ми з концертами в Інську, Старґарді. Досліджувала мову українських громад в різних місцях Щецінського воєводства, що описано в статті про особливості української говірки трьох поколінь родини Малицьких.

– Чи була для вас якась видима різниця у культурних традиціях Польщі і України? Як поляки сприймали таку вашу проукраїнську активність?

– Жодної різниці не відчувалося. Не було ворожості, адже наші культури є дуже подібні, в нас один стиль святкування і родинні цінності, навіть подібні страви. Поляки охоче приходили на наші заходи, підтримували, цікавилися, захоплювалися нашим національним вбранням. Ми пізнавали себе навзаєм і це все було дуже доброзичливо. Скажу навіть більше, що вдалося налагоджувати співпрацю і за межами Польщі. Я вийшла на зв'язок з українською діаспорою в Канаді, була в Вінніпегу і зустрічалася в університеті зі вченим, професором Ярославом Розумним, який в той час працював на слов'янській філології. Тому скажу, що треба використовувати всі можливості, які дає життя, бо тільки спільними зусиллями можна робити великі справи.

– Ваше враження про становище українців в Польщі зараз?

– Надзвичайно болить мене війна в Україні. Дивлюся українські новини, стежу за авторитетною думкою українських громадсько-політичних діячів. Прикро, що багато українців мусили покинути свої домівки, але зараз вони мають добрі умови в Польщі. Є можливість для праці і розвитку. Дуже негативно сприймаю те, що Польща приймає українців, дає їм поміч, а вони й далі вживають російську мову. Як присяжна перекладачка часто бачу такі ситуації. Тому болить, як люди втрачають свою ідентичність, та й полякам важко зрозуміти, який ти українець, коли розмовляєш російською. Я допомагаю українським біженцям з перекладами. Радію, коли вони спілкуються рідною мовою без суржику, коли перекладаю їхні дипломи з відзнаками. Дуже подобається, коли українці знаходять своє місце на чужині, але не забувають свого коріння. Є такі приклади, коли молоді люди одружуються (поляки і українці). Вважаю, що гарно приймають поляки українців і свідомо підходять до прийняття історії, що переважає не політика, а загальнолюдські цінності. Як на мене, це найважливіше.

– Що з льоту ваших років і вашого життєвого досвіду ви б побажали українцям у Польщі?

– Насамперед, не забувати, хто вони є. Вивчати чуже і не забувати своє. Діяти активно, розвиватися, навчатися і проявляти найкращі свої риси. Радію, що невдовзі після ремонту буде відкриття української домівки, в яку вкладена колосальна праця голови Щецінського відділу Об'єднання українців у Польщі Івана Сирника. Це великий патріот, здібна людина, віддана своїй справі, своє життя він фактично присвятив Об'єднанню. Радію, що при церкві Покрови Пресвятої Богородиці народжується християнська спільнота молоді і тут треба підкреслити велику роль священника Роберта Роси. Сьогодні вся надія на молоде покоління, яке має продовжувати нашу справу. Закликаю українців об'єднуватися, зустрічатися у наших домівках, ділитися своїми проблемами і радощами, спільно організовувати заходи і таким чином зберігати цей острівець українства у своєму житті, у своєму серці. Окрім нас ніхто цього не зробить. Адже тільки ми відповідальні за те, чи збережемо свою ідентичність і чи наші діти залишаться українцями. ●

eprasa.pl f2d75ab836

Історичний календар

КВІТЕНЬ

Підготувала редакція
Фото з Вікіпедії

3 квітня 1908 р. у с. Пасицели на Одещині народився Степан Олійник – український поет-гуморист, сатирик.

Він походив із багатодітної селянської сім'ї. Після закінчення початкової школи восени 1929 року продовжив навчання у кооперативному технікумі та літературному факультеті Одеського інституту народної освіти. Саме в студентські роки розпочав літературну діяльність – писав і друкував вірші в місцевих газетах і журналах.

У 1930 році радянська влада репресувала його батька, тому Степана, як сина «ворога народу», виключили з інституту. Він влаштувався на роботу стерновим на кораблі. Через рік поновив навчання, але був заарештований за те, що складав дотепні частівки для студентської стіннівки «Синя блуза». Одним із «доказів буржуазного націоналізму» Степана Олійника була вишиванка, яку він часто носив. Хлопцеві вдалося вийти на волю завдяки підтримці однокурсників, понад дві сотні яких підписали лист на його захист. Ув'язнення не минулося безслідно – від стресу захворів на епілепсію.

Здобувши вищу освіту, Степан Олійник деякий час працював викладачем української мови і літератури, а у 1935 році перейшов до обласної газети. Під час масових радянських репресій у 1936-му Степан Олійник категорично відмовився співпрацювати з НКВС, через що отримував погрози. Восени 1939 року Степан Олійник, як відомий журналіст та поет, переїхав у Київ, де працював у столичних газетах.

Глибинне знання побуту, звичаїв, традицій, самих основ психології українця; тонке відчуття істинно народного гумору; могутній, неординарний літературний талант – те, що у вишуканому поєднанні дозволило Степану Олійнику не лише вирізнятися з-поміж плеяди тогочасних поетів-сатириків, але й зійти на Голгофу захисника отієї в усі віки «маленької» людини, котра, за самим становищем своїм, завжди виявлялася духовно і сердечно близькою йому.

У роки Другої світової війни Степан Олійник працював прифронтовим кореспондентом. Післявоєнні роки стали другим дебютом і справжнім тріумфом сатирика. Перші його гумористичні книжки «Мої земляки» (1947) та «Наші знайомі» (1948) принесли йому славу, а друга книжка була відзначена Державною премією. Вступ до Спілки письменників, робота у журналі «Перець», благословення Остапа Вишні стали визначальними у подальшій творчій кар'єрі.

Степан Олійник написав також чимало віршів для дітей. А у 1968-му вийшла збірка ліричних автобіографічних новел «З книги життя».

Помер Степан Олійник 11 січня 1982 року у Києві, похований на Байковому кладовищі.

5 квітня 1710 р. у місті Бендери було укладено «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» – договір між новообраним гетьманом Пилипом Орликом, козацькою старшиною і козаками Війська Запорозького, відомий також під сучасними назвами «Конституція Пилипа Орлика» та «Бендерська конституція».

Договір складався із вступу-преамбули та 16 статей. Він визначав взаємовідносини між гетьманом і козацькою старшиною, основи державного устрою України і права та обов'язки її станів у випадку відвоювання її територій від Московського царства та Речі Посполитої, а також проголошував причини переходу Війська Запорозького під протекторат Шведського королівства. Договір був скріплений присягою Пилипа Орлика, його підписом та державною печаткою Війська Запорозького і пізніше затверджений королем Швеції Карлом XII як «протектором України». Він заклав основу розвитку українського конституціоналізму нової і новітньої доби і став визначною історичною пам'яткою української та європейської політичної думки XVIII століття.

26 квітня 1834 р. в селі Татарівщині поблизу міста Остра (нині Чернігівська область) у дворянській родині народився Володимир Бец, видатний лікар-анатом і гістолог, педагог, громадський діяч, професор Київського університету, член багатьох наукових товариств, засновник вчення про цитоархітектоніку кори головного мозку людини та тварин.

Навчався в Ніжинській та 2-й Київській гімназіях. По закінченні медичного факультету Київського університету в 1860 році займався науковою працею в галузі анатомії на кафедрі анатомії, якою в той час керував професор Олександр Вальтер. Одночасно приділяв увагу вивченню української історії. Разом з Володимиром Антоновичем написав та видав книгу «Історичні діячі Південно-Західної Росії», котра в урядових колах була сприйнята як вияв українського сепаратизму і протест проти політики самодержавства. У 1863 році захистив докторську дисертацію (про кровообіг у печінці). З 1868 року – професор, завідувач кафедрою анатомії Київського університету. Цю посаду займав до 1889 року, коли під тиском керівництва змушений був піти у відставку. Багато уваги приділяв педагогічній роботі, не залишаючи і практичної лікарської діяльності: з 1871 року був консультантом по

eprasa.pl f2d75ab836

нервових хворобах при Кирилівській лікарні в Києві (тепер – лікарня імені І. П. Павлова), а з 1884 року займав посаду головного лікаря Товариства Південно-Західних залізниць.

Бец залишив близько 50 наукових праць. Роботи присвячені будові людського мозку, зокрема відмінностям у тонкій структурі (архітектоніці) різних його ділянок, зберігають своє величезне значення і досі. Це значною мірою сприяло розвиткові фізіології центральної нервової системи. Володимир Бец відкрив рухову зону кори головного мозку і описав в 1874 році велетенські пірамідні нервові клітини, названі його ім'ям. Дослідження були проведені на дуже високому технічному рівні; його анатомічні препарати, що зберігаються тепер в Анатомічному музеї Національного медичного університету, дістали найвищу оцінку на виставці в Петербурзі (1872) та всесвітній виставці у Відні (1873). Поряд з проблемами неврології, опрацьовував багато різноманітних питань теоретичної та практичної медицини. Він вивчав будову надниркових залоз (відкрив так звану хромафінну реакцію їхньої мозкової речовини), вперше провів систематичне дослідження розвитку й росту кісток (1877), написав кілька праць з клінічної діагностики тощо. Як зазначив у своїй книжці Ігор Шаров, Бец був неперевершеним майстром виготовлення анатомічних препаратів, під мікроскопом він робив найтонші зрізи клітин. За колекцією препаратів мозку, яка експонувалася в Петербурзі 1870 року, йому було присуджено срібну медаль. Унікальну колекцію оцінили в 7000 австрійських гульденів, але власник категорично відмовився продати її. Згодом він подарував її Київському університету.

Помер Володимир Бец 12 жовтня 1894 року. Похований в Києві на цвинтарі біля Видубицького монастиря.

30 квітня 1974 р. народився Олекса Гайворонський, український історик, письменник, телеведучий, фотограф, популяризатор історії Криму.

Виріс він в Бахчисараї у Криму, у 1991-1996 роках навчався на історичному факультеті Сімферопольського державного університету. Після закінчення ВНЗ пішов на роботу до Бахчисарайського музею-заповіднику – Ханського палацу – де пропрацював наступні 15 років. 2003 року піднявся на посаду заступника директора з наукової роботи.

Паралельно дописував до низки кримських газет, потім остаточно переключився на журналістську роботу, знявши для кримськотатарського каналу ATR цикл телепередач «Прогулки по Крыму с Олексой Гайворонским» (всього з кінця 2011 до початку 2014 року вийшло майже 70 випусків). В них він показував глядачам як найвідоміші, так і несправедливо забуті пам'ятки минулого півострова.

Однак найбільшої та найзаслуженішої слави Гайворонський зажив як письменник. Вже 2003 року в Сімферополі побачила світ невеличка книжка «Созвездие Гераев: Краткие биографии крымских ханов», чий зміст точно відображений у назві. Наступного року вийшла «Страна Крым. Крымское ханство в лицах и событиях», в якій вже менше йшлося про життєписи, зате більше про події з історії півострова. Вона була заявлена як перша, але друга так і не з'явилася. Після недовгої перерви, у 2007 році, одночасно в Бахчисараї та Києві почав виходити його opus magnum «Повелители двух материков». Перший том мав заголовок «Крымские ханы XV-XVI столетий и борьба за наследство Великой Орды», а другий з'явився вже за два роки під заголовком «Крымские ханы первой половины XVII столетия в борьбе за самостоятельность и единовластие». Це стало справжнім проривом, бо Гайворонський написав історію Кримського ханату з позицій самого ханату, а не з російської точки зору, як зазвичай робили до нього. Саме завдяки йому такий підхід став надбанням сотень професіоналів та десятків тисяч любителів історії. 2010 року за двотомник він отримав премію ім. Бекіра Чобан-заде.

Однак 2014 року на Олексу чекав крах справи всього його життя. Якщо кабінетну історичну роботу росіяни, які окупували півострів, ще могли толерувати, то публічну історію, та ще й на опозиційному каналі – ні. ATR залишився без ліцензії, Гайворонський – без своєї програми. Тоді ж він свідомо відмовився отримувати російське громадянство та співпрацювати з будь-якими російськими вишами, музеями та медіа в Криму. Офіційно безробітний, Олекса продовжував займатися популяризацією історії, зокрема, приїжджаючи з лекціями на материкову частину України. Він казав, що лишається громадянином України, який продовжує жити в Криму, та називав себе «бранцем історичних обставин».

З 2014 року співпрацював з кримськотатарською студією Qaradeniz production, де підготував десятки матеріалів про історію Кримського ханства та Золотої Орди. Наприкінці 2015 року презентував календар «Ханська Україна», а 2016-го вийшла його збірка нарисів «Страна Крым. Очерки памятников истории Крымского ханства», у 2017-му – українською мовою. В книзі, на додачу до змістовних оповідань, вповні розкрився талант Олекси-фотографа. Паралельно він став сценаристом першого кримськотатарського дитячого фільму-казки, допомагав зі сценаріями інших фільмів. Відрізаний від теле- та радіоефіру в Криму, у 2018-2020 роках Гайворонський почав співпрацю з «Радіо Свобода», де виходили його програми про минуле Кримського ханства та його відносини з Україною. З весни 2019 року публікувався в електронному виданні Crimean Tatars.

Віддавши кращі роки як дослідженню, так і популяризації історії півострова, він цілковито заслужив називатися «аргонавтом Криму». І хоча він не приділяв значної уваги політичній публіцистиці, його наукова робота, як мало чия інша, сприяла утвердженню кримсько-українського порозуміння. Розповідаючи українцям про кримських татар з позиції самих кримських татар, Гайворонський допомагав розвінчати чорну легенду про одвічну ненависть і непримириму боротьбу обох народів. Подолання ворожнечі починається із розуміння противної сторони, а Олекса і сам кримських татар розумів, і умів пояснити їх іншим.

Помер Гайворонський 27 вересня 2023 року у Криму після тривалої хвороби. Заповів своїм близьким кремувати його тіло та розвіяти прах біля села Берегове Бахчисарайського району над Чорним морем.

eprasa.pl f2d75ab836

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Ліс – сольом лемківской землі

Лемківскый ліс был сільом жытя старых Лемків, нашы предкы з лісом міцно звязаны были од самого приходу в Бескыды, и так было аж до 1947 рока. Часто ґаздуваня на каменистій бескыдзкій землі зачынало ся од вырубуваня фалата ліса, жебы выробити одповідно дуже місця під засів вівса, жыта, ярцю и лену. Материял до будовы хыж и церкви тіж брали з ліса и з поля скорше выдертого пралісам (лемківскы стріхы криты были ґонтом або кычками). Лемківскый ліс не все малил ся од острых сокыр, топорів ци ручных пил, часом выпаляно го огньом. Памятком такого ґаздуваня єст назва єдного з пагорбів, горуючых над Ждыньом – Опаленого, на мапі то Чертеж. Чертеж горує над неєдным лемківскым селом и єст залишком такого способу карчуваня карпацкого праліса. Барз подібний єст до мадярского – *черзет (cserzett)*, од якого юж лем крочок до нашого Чертежа, адже до опаленой горы (мадярскє *черзет* то *опаленый*). Не значыт то, же сут залишком волоской колонізациі (бо такой не было), сут сьлідом трацкой и дацкой бытности в Карпатах (писал о ных Сулімірский, медже іншыма, в Маґурах з 1985 рока). Тракы ґаздували ту перед нами, част з них одишла одтале, а остаючы розтопили ся в мори нашых предків (так само як неєден Німец, Поляк, Мадяр, Словак ци Жыд).

Кєд вышмаряно нас з рідных хыж, ліса на Лемковині было юж лем як на лікарство, но бо стары села фурт ся розрастали, а кєд робыло ся в них кісно, обік закладано новы. Посьліднім хыбаль єст Одырне, засноване в 70-х роках XIX столітя (в лісі выкарчуванім гутниками усьцянской гуты шкла). Ліс все был барз важный в жытю Лемків, сес звязок переходил з роду в рід, не перервала го аджи акция «Вісла». По выселіню красьні о лісі бесідує: *Штефан Кащак (рочник 1928, невысокый, з останками патлатого сивого волося, хромый на ліву ногу, з грубыма пальцями повыгынаныма тяжком роботом и артретизмом): – Знате Пане, я юж до роботы ся не надаю, што можу, то при пчолах, при рыбках. Памят юж не така як давнішше, але ищы наоповідам.* ***Так, сес ліс сам єм садил, буде го більше як гектар. Садил єм, жебы улиі перед вітром хоронити, воду відрами-м з рікы носил, ажебы шквіры росли, грибню з ліса-м під дерівця клал, хоц не вільно было, зато мам своі правдивкы. Кєд не є ліса, та одкале взяти колик, жебы корову припняти, з чого хыжу, з чого кый на стары рокы, чым хыжу огріти. Ліс, Пане, то в ш ы т к о.***[1]

Так думал не лем вышше згаданый Руснак, так на ліс смотріла більшіст нашых предків. Моі дідо (мамин няньо), кєд женили ся третій раз, мали юж 60 років и аж з бабом Параском мали діти. Знали, же долго не пожыют, ліс мали за найбільше богацтво, дбали о не не менше як о своі поля, в лісі пасали ся коровы. Я памятам лем як в неділю няньо по обіді ишли на обхід поля (на «Згнилым Заході», де-м ся гродил, ліса сме не мали). Не розуміл єм няня и нияк не хотіл єм ити з нима. Но бо, по што го обходити, прецін од вчерашнього пополудня аж так дуже ся на нім не змінило (зышли сме з нього вчера, кєд вечеріло). *Завдякы Смоленьскому знаме, же няньове з сынами и по лісі ходили: Петро Чухта (курит клюбовы, шмарит грубым словом, хлоп як дуб, ничым медвід, бріхатый, з густым волосям, рукы так само зроблены як в Кащака, хоц дешто молодшый): – Ходил єм ищы з няньом, вчыл єм ся, як ліс дозерати, сімнадцет гектари сме мали, уділів в громадскым, котрый село купило од двору, не рахую. Ялиці по небо, букы, дуб, сосны мало. Няньо оклепували ялиці, гласкали, бесідували до них: «Росний собі, такас красна, простіся.» Показували де треба зробити протинку, як молодым деревом сьвітло дати, цілыма днями так мня проваджали, навчыл єм ся, де выкрот, де камін. Мене дбати о ліс вчыти не треба. То повіджте Пане: Чом оддати не хочут?*[2]

Ано, не хочут, аж страх подумати о тім, о чім баба Параска нераз бесідували, же в лісі діда Михала не было ялиці, котра не мала бы кубика, же дідо найбільше лісом ся пишнили. Ліс был для них чымси в роді банку, з котрого не вільно было никому и нич учкнути, в лісі мало лем прирастати. Шкода было свого дерева, бо такє красне, міцне, простісє и здоровісєнькє. Кєд треба было дати дерево на будову церкви, в паньскым купили, а зо свого не рушыти. Подібні зробил и родич вышше згаданого ґазды: *Няньо повідали, же кєд в девятсотнім будували хыжу, купили од кривяньской грабіны пят ялиц по пят дуляри штука, свойого не різали, хоц мали сме дост ліса, а и не так легко дуляры выдавати было. А в тридцет девятім пришол до Нього Жид Олінер, в Ждыни маючый трак (тартак). Бесідує няньови: «Продайте, сусіде, хоц бы сесы з сухыма вершками». Няньо: «На што мі твоіх грошы, війна иде.» Жид: «Дам дуляры, дам золота.»* ***Няньо не продали, бо ся лісом тішыли.***[3]

Справді для неєдного Лемка ліс был дорожшы од грошы, все ріс и был на подориндю, вшытко в нім было, што потрібне єст до жытя (дерево на нову хыжу, голузя до пеца, держак до вил ци опаты, плозы до сань, кланиці, розвора, спиці ци дышел до воза). В лісі было вшытко, аджи трава для коров, адже якже ся вызбывати такого маєтку, што істи не просит, а фурт прирастат. Все лемківскый ліс был заґаздуваный не гірше од оранины. Кащак так о ним оповідал: ***Ходили сме босы, кажда голузка зобрана, чыстісьо, травка аж мило. Идте Пане тепер, ногы поколете. Кєд мал бым своіх пят гектари и два уділу в громадскым лісі, куплены ищы за дуляры, котры дідусьо з Гамерикы привезли, ходили бы сте Пане на босо.***[4]

Гнеска лемківскы лісы юж не нашы, але кєд не было бы акциі «Вісла», парібкы хыбаль робили бы так само як давнішше, адже різали дерево на паньскым. Єден такє оповідал: ***Часом як на кавалерку бракло, ходило ся різати дерево, але свого нихто не рушыл.*** *Был в нас такый Тевдозий, вырізал ялицю на єґомосьцьовім и Олінерови на порізаня оддал. Кєд пішол до сповіди, чесно зознал ся, же вкрал. Парох му на то: «Ты Тевдор остан по Службі Божій». И на порозі церкви бесідує, же за ялицю заплатити мусит, кєд ні, то до суду. Застарал ся Тевдор, бо грошы*

eprasa.pl f2d75ab836

прогуляны, але дорадил му Сеідлер, Німец з Баниці, який в нас был за учителя: «повіч, же в суді будеш повідал, же-с хотіл перевірити, ци єґомосць доховают таємниці тайны сповіди». ***Суда не было, хоц в пароха жаль за ялицьом великый, бо такый самый Лемко як и мы.***[5] Не лем Тевдозий крал дерево. Декотры парібкы так зґрабні сесе робили, же ани гайовый паньского ліса (на Лемковині державных товды не было) переходячый блиско не вздріл, же бракує ялиці. Спрятали не лем дерево, але и голузя, різовину замели и закопали, а густий вершок з вкраденой ялиці скорше одрізаний тепер засадили в діру наверчену в пняку (для непознакы, же ту росла ялиця). През якысий час выглядало якбы недавно ту выросла, красна з густыма голузками до самой землі. Жебы не было, же лем Лемкы крали дерево, жытелі сусідніх польскых сіл тіж брали го з несвойого ліса. В книжці Станіслава Бялоня такє-м нашол: ***Так по правді ліс не был його и было то злодійство, але так робили вшыткы, найчастішше з державных лісів, з дальша од своіх хыж. Тоты, котры робили сесе тихісьо и з міром, дерева мали на цілу зиму.***[6]

Стары лісы не были такы як гнешні, и не был такым як го описал Ян Матейко, іхаючый в 1866 році з Біча до Бардийова. Матейко так сесу дорогу описує: ***перед нами отверал ся дикый, безлісный краєвид. Великых дерев юж ту не было, де лем оком не сягнеш, землю вкрывала темна зелінь ялівців. Над потоками текучыма медже каменями, над водом як журавлі присіли хыжы Русинів и стоят чысленны церквы, кажда осьвітлят околицю сріблом трьох бань.*** *Кєд при дорогах ведучых порожнім крайом не было бы крестів, то міг быс подумати, же ту по горах, деси медже скалами, жменю зерна засіяли не люде, а птахы ту ґаздуючы. Крім вівса, лену, компери и сіна, котры дбачый гірняк до посьліднього стебла травичкы з лук зберат, веце нич ся ту юж не родит. Ту вшытко ти лем о біді повідат, кін як осел бодача жре.*[7] Матейко іхал Мадярскым путьом през Ропицю Руску, Маластів, Гладышів, Ждыню и Конечну, адже товдышній ліс остал лем по париях. Маластівска Маґура, гнеска ціла вкрыта лісом, в часах Матейка была праві безлісна. На мапі з 1850 рока, як на долони видно, же єй хырбет, розмежуючый Гладышів з Панкном, был заросненый головні лем травом. На єй верхах де-не-де аджи было немало оранины, зато кєд ити будете з Баниці до Прислопа синім туристичным шляхом, можете дозріти купы назбераного каменя. В шістдесятых роках Поляк першый раз вздрівшы іх, так описує нашы землі: *Колиси было то місце, де первісны власникы пасли свою худобу, садили компері ци сіяли овес. Тепер купы каміня и непритинаны сады бесідуют, же ту был ґазда, котрому заборонено ґаздувати на тых загонах.*[8]

Ядлівці не лем Матейковы метали ся на очы, герой єдной книжкы: *Взял наострену сокыру, валізу и з іншыма охочыма выіхал на приграничны землі повіту (горлицкого), през вшыткых называны Русинами – а была то земля Лемків. (…)* ***Першый раз вздріл так великы ядлівці и в такій кількосты, росли на гектарах, творили гущавину, высокы на три, штирі, а и більше метрів, красны и достойны, ничым колумны.*** *Сесы, котрых дотля знал, были лем малыма купочками (при тых на лемківскій землі), и мож іх было найти юж лем на окраінах ліса, и то лем де-не-де.*[9]

Не думайте, же Матейковый опис єст доводом на тото, же ліс нашых дідів был планный (старчыт згадати што-м вышше бесідувал о ялицях діда Михала). Насправді было го юж недуже, лем по париях, але был вельми шумний. Не дармо дідове ним горділи, Смоленьский записал такє вызнаня старого Лемка: *Перед самым выселіньом пішли сме до* ***бука, штырьох хлопів більшых од мене не обняло бы го;*** *няньо чули, же треба ся юж жегнати. Заразіся як вернули сме* (адже деси в 1957 або 1958 році), *ґурале* ***звозили з гір ялиці, по єдній лем на тягарівку клали. Дрвалі бесідували: Смотте, посьлідні «русинкы» везут. Гнеска ялиці сут, але марны як дыхавична дітина.***[10]

Найбільша ялиця якрас росла в лісі мого діда Василя. Тесьць показали мі «пнячок» того великана и повідали, же в цілой околиці більшого и грубшого дерева не было, ялиця росла на Шополістім Верху, недалеко кривяньского путя. дрвалі бояли ся єй різати, знали, же цілой коні не вытягнут од тамале. Пак «мазуром» єй выдерли, але не цілу, мус было єй різати на кавальці, но и залишыли в лісі гідний оземок.

Кєд лем Руснакы вернули в горы, зразу зачали старати ся о зворот свого ліса, ждыняне писали в тій справі аж до Варшавы и аджи іздили до столиці, але фіґу дістали. Смоленьский записал бесіду Лемків о тых старанях: *Юж по процесах бесідувал єм з державным урядником, може не найважніжшым (скорше радили адже зо самим премєром, з Ярошевичом), але такым, котрый міг вернути нашы лісы. В кінци повіл: «Даме вам, але на Заході.» Таж прецін мы сме од тамале втекли, там было наше зосланя. (…) Чухта: – На Заході тіж были лісы.* ***Мусіли быти, бо село без лісів марні вызерат.*** *Але якы, не памятам. Кащак: – Кєд юж мусят з західнім лісом дашто зробити, най дадут забужанам, тіж в войну стратили вшытко.* ***В нас кажде дерівце знакоме, кажде ма своє мено, бо дерево єст як чловек. Я хочу моє, там під верхами, де небо ся ховат.***[11]

---

1. Łemko nie może bez lasów [w:] Paweł Smoleński Pochówek dla rezuna. Czarne 2017, c. 24-25. Підкресліня моі.
2. Тамже с. 25.
3. Тамже
4. Тамже 5. Тамже
6. Stanisław Białoń Potem już tylko cisza, Koszalin 2023. c. 50.
7. Jan Matejko Zamek w Zborowie [w:] Tygodnik Illustrowany Hp 356 з 21 липця 1866 рока с. 25-26.: https://polona.pl/item/tygodnik-illustrowany-t-14-nr-356-21-lipca-1866,Nzk5Mzk3MA/0/#info:metadata
8. Stanisław Białoń Ojcosek, Koszalin 2023. c. 63.
9. Stanisław Białoń Ojcosek…, c. 62-63.
10. Łemko nie może bez lasów…, c. 25.
11. Łemko nie może bez lasów… c. 34.

Zjednoczenie Łemków uruchamia bezpośrednią pomoc dla osób uciekających przed wojną.

Konto do wpłat na pomoc:

09 1240 5110 1111 0011 1189 0340

eprasa.pl f2d75ab836

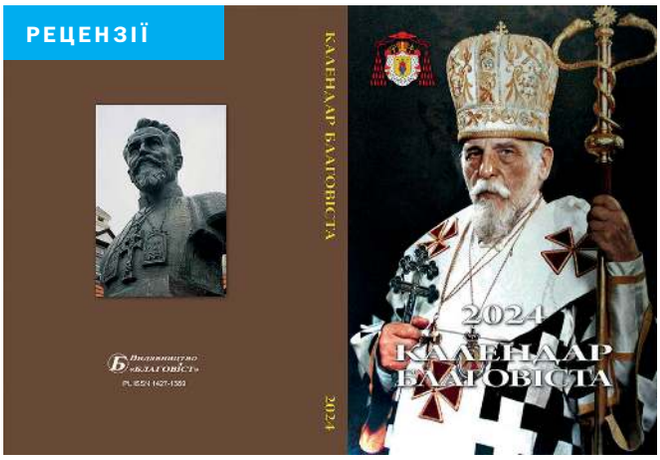

Орест ЛОПАТА

Альманах «Календар Благовіста» – читайте щоденно

У світі ми зустрічаємо книги та книжки.

Книги – це монументальні, часто історичні, альбомні видання, які після прочитання ставлять на полицю, де з плином часу вони припадають пилом. Хоча було це давно, але якось у книгарні став я свідком картини, коли пані говорила: «Треба мені пів метра красивих книг для того, щоб сусідів дивувати».

Тим часом книжка, як мені здається, має бути в нас перед очима, найкраще – на столі поруч. Таким для мене є, наприклад, «Володар перснів» Д. Р. Р. Толкіна видавництва «Фоліо». Читаю її, здається, уп'яте не через співучу мову ельфів, а солов'їну українську. Переклад – чудовий, передає красу нашої мови.

Таку роль настільної книжки має виконувати й альманах «Календар Благовіста» – і не лише тому, що це конфесійне видання УГКЦ у Польщі, яке виходить друком з 1992 року.

Його можна розділити на три частини: календарну, релігійну (що є справою очевидною), але й не менш цікаву, умовно названу світською. Великим досягненням авторів видання є його ілюстративне наповнення, зокрема фотографії з України. Редактор зміряв власними ногами українську землю вздовж і вшир.

Записи місяців у календарній частині, як зазвичай, розділено на дві частини – західна і східна пасхалії. Раніше їх називали «старим» та «новим» стилем. А нагадаємо, що після вересня минулого року УГКЦ Польщі перейшла на «новий» стиль, було прийнято неоюліанський календар. Тим часом рухомі свята, такі як Великдень, віряни Греко-католицької церкви в Польщі надалі святкують за східною пасхалією.

Зрозуміло, що на сторінках альманаху домінує релігійна тематика. Однак провідне місце посідає Україна. У «Вступному слові» редакція пише: «Глибінь, на яку відчалив український народ, є глибиною крові».

Про церковні ж ідеї, котрі сповідують у календарі, сказано: «Згадуючи минуле, українські греко-католики у 2024 році вшановуватимуть знакові постаті зі свого минулого». І далі: «Так будемо робити, бо їхнє мучеництво, ісповідництво й подвиг життя, зроджені з віри у Христа, є тим джерелом, з якого походить натхнення для тих, хто сьогодні бореться за правду і свободу».

Про кого ідеться? У виданні згадують пратулинських мучеників, отця Омеляна Ковча, патріарха Йосифа Сліпого, митрополита Андрея Шептицького, а також перемиського владику Івана Снігурського.

Крім статей, присвячених цим постатям, варто вказати на ще одну особливість видання. Це календар, однак у ньому не позначені державні, церковні свята, іменини.

Тим часом є розділ під назвою «2024 рік у ретроспективі історичних подій» (нагадаю, що і в «Нашому слові» є рубрика «Історичний календар»). Саме цю частину книжки пропоную тримати відкритою й читати кожного дня. Тут чи не до кожної дати міститься історична довідка про постать, яку, на думку редакції альманаху, треба згадати, починаючи цей день.

Для прикладу наведу лише декілька записів за березень:

6 березня 1984 року – відбулося звернення українських греко-католиків Польщі до Єпископської конференції з проханням відновити їхні релігійні права.

9 березня 1914 року – у селі Моринці народився Тарас Шевченко.

15 березня 1994 року – у Варшаві помер Ярослав Полянський, диригент, музикознавець, організатор і перший керівник чоловічого хору «Журавлі».

25 березня 1944 року – у концтаборі «Майданек» помер священник УГКЦ, капелан УГА Омелян Ковч.

Колишнім мешканцям міст та сіл Закерзоння і їхнім нащадкам у 3-4 поколіннях варто зазирнути до розділу «Історичні та сучасні храми Перемисько-Варшавської архиєпархії». У ньому збережено історичну пам'ять про вигнанців акції «Вісла» 1947 року. Крім історичного нарису про рідні землі, там можна знайти перелік збережених в часи лихоліття пам'яток архітектури, цвинтарів.

У «світській» частині альманаху наведено результати національного перепису населення 2021 року. Так, за статистичними даними, про свою приналежність до православної церкви заявило 151 648 людей, що на 4636 осіб, тобто 2,966%, менше. Греко-католиками себе назвало 33 209 осіб, тобто бачимо зменшення на 72 особи чи 0,216%.

На сторінках цього видання розповідають і про болісну проблему нашого сьогодення – депресію, зокрема серед дітей та молоді. У тексті вказано на важливу роль батьків і священників у подоланні цієї хвороби. Дитина з депресією може бути сумна та плаксива, відмовлятися ходити в школу. Великий вплив на психіку молодої людини мають сімейні стосунки й соціальні мережі, що ставлять вимоги, яким не кожен може відповідати. У тексті запропоновано способи протидії депресії як з боку священників, так і батьків. У народі говорять, що депресія – смертельна хвороба. Свідченням цього є самогубства та каліцтва. У подоланні особистих проблем велику роль для вірян зможуть відігравати духовні особи.

В альманасі також подано список парохів, їхні поштові та електронні адреси, номери мобільних телефонів.

Новинкою є те, що альманах «Календар Благовіста» можна придбати не лише в паперовій версії, але й електронній, у pdf-форматі. ●

eprasa.pl f2d75ab836

Шановні батьки, вчителі та друзі Комплексу загальноосвітніх шкіл №2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

Розраховуючи доходи за 2023 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації.
Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть:

номер KRS: 0000207472
cel szczegółowy ZSO2 – 99890

Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків.
Ми розраховуємо на вашу доброзичливість!
Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи.
Дякуємо Вам!

Розраховуючи річну податкову декларацію PIT-37, перекажіть, будь ласка, 1,5% податку на статутну діяльність товариства «Майстерня».

1,5% – це частина ваших податків, яка не йде до державного бюджету, а спрямована для вибраної громадської організації.

Ви можете вибрати, якій саме організації їх переказати.
На що підуть ваші 1,5%:
✓ великий щорічний концерт до Дня Незалежності України,
✓ літній табір для діток-біженців «Майстернята»,
✓ організацію інтеграційних заходів для української спільноти в місті Кошалін.

Jak co roku zachęcamy do przekazania 1,5% Twojego podatku na nasze stowarzyszenie. Dzięki Wam możemy organizować nasz koncert! WAŻNE! Pamiętajcie wpisać CEL SZCZEGÓŁOWY oraz KRS.

УВАГА! При вписанні KRS громадської організації 727903, ОБОВ'ЯЗКОВО треба вписати ціль: RAZEM KOSZALIN, тоді ваші 1,5% потраплять саме на офіційний рахунок товариства «Майстерня». Дякуємо!

1,5% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з великим проханням до людей доброї волі, для яких небайдужий розвиток українського шкільництва у Польщі, перерахувати 1,5% прибуткового податку за 2023 р.

Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань української школи в Бартошицях та заходів, які служать розвиткові української ідентичності. То завдяки Вам наші художні гурти можуть брати участь, між іншим, у дитячих фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, культурних оглядах в Ольштині, Кентшині, щоб популяризувати нашу культуру.
Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку!

При поданні декларації у податкову в пункті щодо перерахування півтора відсотка введіть дані:

Stowarzyszenie «Kałyna»
KRS: 0000208516

Любомира Тхір,
директорка Початкової школи №8 ім. Лесі Українки з українською мовою навчання в Бартошицях,
управа Товариства «Калина»

Управа Кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі, Дирекція Загальноосвітнього ліцею у Білому Борі ім. Т. Шевченка, Управа фонду ДЕКА, яка веде Початкову школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі,
запрошують на **VI УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР**
який відбудеться **22-30 червня 2024 року** (9 днів)
в Білому Борі.
Організатори забезпечують: ■ нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері) ■ опіку інструкторів ■ добрі умови ■ екскурсії – поїздки на озеро і море ■ спортивні змагання ■ навчання українських пісень та інші атракції.
Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи. Кількість місць обмежена.
Контакт і зголошення – домівка ОУП в Кошаліні:
тел. 94 342 64 70 або 503 005 378,
електронна адреса: zup_koszalin@wp.pl
biuro@admedia-consulting.pl

УВАГА! Телефон для передплати та розміщення оголошень у «Нашому слові» – тел. 22 677 88 10 – працює у понеділок, вівторок, четвер і п'ятницю з 13.00 до 18.00.

Редакція «Наше слово»

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl f2d75ab836

Змінюємося завдяки Вам, змінюємося для Вас!

ПЕРЕДАЙ 1,5% СВОГО ПОДАТКУ НА ВІДБУДОВУ НАРОДНОГО ДОМУ

KRS: **0000564708**

cel szczegółowy: **Narodnyj Dim**

1,5%

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze

oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі

та навчальних пунктів

KRS nr 0000138192 KIWANIS

1,5%

PODATEK DOCHODOWY

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL — SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

więcej informacji: www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

eprasa.pl f2d75ab836